

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 03-10-2021 r.

Marcin Wiącek

IX.517.61.2016.JP

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

Szanowny Panie Ministrze,

w niniejszym wystąpieniu chciałbym powrócić do problematyki badań osób pozbawionych wolności na obecność w ich organizmie środków odurzających lub substancji psychotropowych, przedstawionej Panu Ministrowi szczegółowo w wystąpieniu z dnia 29 marca 2019 r. (sygn. j.w.).

Rzecznik Praw Obywatelskich, opierając się na opinii ekspertów, postulował wówczas zmianę sposobu weryfikacji wyniku badania nieinwazyjnego, przeprowadzanego w myśl art. 116b § 1 Kodeksu karnego wykonawczego oraz § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji. Obecnie do badania metodą nieinwazyjną, za pomocą testerów, pobierana jest od skazanego próbka moczu, natomiast do weryfikacji wyniku tego badania za pomocą badania laboratoryjnego, konieczne jest pobranie próbki krwi. Zdaniem ekspertów, optymalnym rozwiązaniem byłoby przekazywanie do badania laboratoryjnego próbki moczu, a więc materiału biologicznego tego samego rodzaju z jakiego korzysta się przy wykonywaniu pierwszego testu. Proponowane rozwiązanie spotkało się z pozytywną oceną ze strony Służby Więziennej, która podkreśliła jego zalety, takie jak m.in. łatwiejsze uzyskanie materiału do badania, przyspieszenie procesu weryfikacji próbek, a także niższe koszty badania.

W wystąpieniu Rzecznik zasygnalizował ponadto, że w nowelizowanych przepisach należałoby uwzględnić także zagadnienia związane z wykrywaniem nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy).

Z otrzymanej odpowiedzi¹ wynikało, że postulaty zmian przepisów w omawianym obszarze, zaproponowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich w wystąpieniu z dnia 29 marca 2019 r., zasadniczo zgadzają się z kierunkiem prac prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości nad szeroką nowelizacją Kodeksu karnego wykonawczego, w tym także kwestii regulowanych w art. 116b k.k.w. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, że propozycje Rzecznika dotyczące zmian przepisów, jak również załączona do wystąpienia opinia Instytutu Ekspertyz Sądowych im. prof. dra Jana Sehna w Krakowie, będą wzięte pod uwagę w toku prac nad nowelizacją ww. ustawy i przywołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości.

Pomimo upływu ponad 2 lat od złożonej deklaracji, zmiany w przepisach powszechnie obowiązujących w przedmiotowym zakresie nie nastąpiły. Do Rzecznika Praw Obywatelskich nadal natomiast zwracają się skazani, wskazując na trudności w realizacji prawa do zweryfikowania wyniku badania na obecność w organizmie środków odurzających lub substancji psychotropowych. Wiele skarg dotyczących tej problematyki Rzecznik uznaje za zasadne.

Ponownie warto zatem podkreślić, że z powodu dotkliwych konsekwencji, jakie może ponieść skazany (oprócz odpowiedzialności dyscyplinarnej - skierowanie do zakładu karnego o surowszym rygorze, wycofanie z zatrudnienia bądź nauczania), badania na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych, a także ich weryfikacja, powinny być przeprowadzane przy pomocy metod badawczych, które pozwolą na uzyskanie wiarygodnych i jednoznacznych wyników.

Pragnę także wskazać, iż z problemami dotyczącymi badań na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających i substancji psychotropowych mierzą się również placówki dla nieletnich. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur w swych raportach wielokrotnie sygnalizował, że kwestię przeprowadzania wobec wychowanków zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz młodzieżowych ośrodków wychowawczych testów na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających i substancji psychotropowych, należy

¹ Pismo z dnia 4 czerwca 2019 r., znak pisma: DWOIP-I.053.6.2019.

traktować jako problem systemowy. Przedstawiciele KMPT zwracali uwagę na niedopuszczalność stosowania tego rodzaju badań przez pracowników placówek dla nieletnich, wobec braku podstawy prawnej dla takich działań.

Zaproponowane przepisy w projekcie z dnia 20 lipca 2021 r. ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich wskazują, że problem ten został przez ustawodawcę dostrzeżony. Projektowane rozwiązania budzą jednak zaniepokojenie Rzecznika. Projekt ustawy zakłada bowiem procedurę badań na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych analogiczną do obowiązującej w zakładach karnych, mimo iż we wspomnianym wcześniej wystąpieniu z dnia 29 marca 2019 r. Rzecznik przedstawił, jakie praktyczne problemy i nieprawidłowości są z tym związane. Wskazaniem byłoby, aby ustawodawca skorzystał z postulowanych rozwiązań, popartych wiedzą ekspertów, co pozwoliłoby na uniknięcie w placówkach dla nieletnich problemów, które powtarzają się w jednostkach penitencjarnych. Zwróciłem na to uwagę w opinii dotyczącej ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, jaką skierowałem do Pana Ministra pismem z dnia 25 sierpnia 2021 r. (sygn. KMP.022.1.2021.RK).

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627), uprzejmie proszę Pana Ministra o poinformowanie czy opracowany został już projekt zmian przepisów dotyczących poddawania osób pozbawionych wolności, przebywających w jednostkach penitencjarnych, badaniom na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych, ewentualnie na jakim etapie znajdują się obecnie prace legislacyjne w omawianym zakresie. Uprzejmie proszę także o przedstawienie stanowiska w sprawie postulowanych przeze mnie zmian w projekcie z dnia 20 lipca 2021 r. ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, w zakresie problematyki badań nieletnich na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych

Z wyrazami szacunku,

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/